

70 let prof. dr. Vaska Simonitija

23. marca leta 2021 je dopolnil sedemdeset let prof. dr. Vasko Simoniti, po spletu okoliščin trenutno morda najbolj znani (in nekoliko hudomušno bi lahko dodali, da hkrati najbolj citirani) slovenski zgodovinar.

Za slavljenca sem prvič slišal čisto na začetku devetdesetih let še kot otrok. Najbolj znani zgodovinar med mojimi framskimi sokrajani mi je ob enem najinih srečanj pokazal doktorsko disertacijo Vaska Simonitija, ki jo je slednji zagovarjal leta 1988. Zapomnil sem si dvoje. Da je name debelo delo, ob katerem si moral biti v resnih skrbah, če bi ti padlo na nogo, naredilo mogočen vtis. In da se je, med drugim, ukvarjalo s turškimi vpadi. Seveda sem v svojih otroških zagnanosti, naivnosti in navdušenju sklenil, da bom v kratkem tudi jaz napisal tako zajetno besedilo. In seveda se mi to vse do danes ni posrečilo. Sem si pa zapomnil priimek avtorja. To ni bilo posebej težko, saj je bil njegov oče Rado tedaj prava zvezda pesmaric za šolske pevske zbore. Prav tako sem že slišal za njegovega sorodnika Primoža, ki je pozneje postal eden mojih poglavitnih učiteljev.

Z raziskovanjem obdobja turških vpadov na slovensko ozemlje in takratne vojaške organizacije na ogroženih območjih Vasko Simoniti kot učenec in naslednik profesorja Ignacija Vojeta ni samo ustvaril nekaterih najpomembnejših prispevkov na to temo v slovenskem zgodovinopisju, marveč je našel pot tudi do najširšega občinstva. Njegova izjemno berljiva knjiga *Turki so v deželi že* z natančnim pregledom celotnega obdobja od prvih turških posegov na Slovensko do bitke pri Sisku je namreč izšla v redni knjižni zbirki celjske Mohorjeve družbe za leto 1990. Njen naslov je v naslednjih letih in desetletjih naravnost ponarodel in prišel celo v napovednik za kakšno študentsko brucovanje.

Fenomeni oblasti, vojne in nasilja kot zgodovinske stalnice Simonitija kajpak niso zanimali zgolj kot preučevalca soočanja slovenskih dežel in srednje ter jugovzhodne Evrope z izzivom Osmanskega imperija, pač pa se jim je ravno tako posvečal v drugih novoveških kontekstih ali v novejših zgodovinskih

Prof. dr. Vasko Simoniti (Osební arhiv družine Simoniti)

obdobjih. Veliko sadov svojih tovrstnih raziskav in premislekov je leta 2003 zbral v knjigo *Fanfare nasilja*, v kateri je triindvajset besedil.

Že v obeh navedenih monografskih publikacijah je jubilant izpričal odlično sposobnost oblikovanja zgodovinske sinteze. Morda najbolj pa je slednja

prišla do izraza v njegovih novemu veku posvečenih deležih v reprezentativnih pregledih slovenske zgodovine. Gre za *Slovensko zgodovino do razsvetljenstva*, ki sta jo s Petrom Štihom objavila pri celovski Mohorjevi družbi, za knjigo *Na stičišču svetov*, napisano z istim soavtorjem, ter končno za bogato ilustrirano *Slovensko zgodovino*, kjer se je obema svojim prispevkom o zadnjih dveh stoletjih in pol pridružil še Peter Vodopivec. Omenjene Simonitijeve sinteze so bile deležne prevodov v kar nekaj jezikov. Kot dodaten zgled uspele sinteze bi navedel še njegov prispevek o toleranci in migracijah v zgodnjem novem veku v monografiji o migracijah v zgodovini slovenskega prostora. Svoje izsledke je znal in zna profesor Simoniti na privlačen način približati tudi nestrokovnjakom, kar je pokazal že z omenjeno knjigo o turških vpadih.

Tako ni čudno, da so bila njegova predavanja na Filozofski fakulteti v Ljubljani (in nekaj časa tudi v Mariboru) kljub sorazmerno zgodnji ponedeljkovi uri deležna velikega zanimanja študentk in študentov. Omeniti velja še, da je prav Simoniti s svojo habilitacijo za obdobje zgodnjega srednjega veka (nazadnje je bil dolga leta redni profesor) utrl pot "svojemu" časovnemu razdelku kot posebnemu študijskemu področju na ljubljanski zgodovini, saj je bil pred tem zgodnji srednji vek "stlačen" v tesno srajco zgodovine fevdalizma.

Še marsikaj bi bilo treba dodati o znanstveni beri letošnjega slavljenca. A v pričujočem zapisu se moram vsaj dotakniti še njegove dejavnosti na širšem družbenem polju. Tesno povezano s premišljevanjem o minulosti je njegovo nespregledljivo sodelovanje pri pripravi razstave *Temna stran meseca* leta 1998. Žal je mogoče pritrditi oceni Saša Jeršeta izpred nekaj let, da ta podvig nazadnje ni pripeljal do širše konstruktivne debate o razumevanju skupnostne preteklosti Slovencev in končno o njegovih temeljih, kar pa razstavi sami še vedno podeljuje aktualnost, kakor je bilo razvidno ob obeleževanju njene dvajsetletnice.

Da je slavljenec v deželi, kjer zgodovinarje, drugače kot pri kakem drugem slovanskem narodu, najdemo med najbolj prepoznavnimi figurami le izjemo, dosegel izjemno javno navzočnost in uvodoma v šali omenjeno citiranost, je predvsem posledica njegovih dveh ministrskih mandatov na čelu zelo občutljivega in za Slovence s simboliko nabitega kulturnega ministrstva. Za njegovo uspešnost podaja vsaj določeno spričevalo že dejstvo, da bo očitno oba mandata uspešno pripeljal do konca, kar je bila med njegovimi kolegicami in kolegi prej izjema kot pravilo. Danes je v spominu manj zasidrana, a kljub vsemu pomembna še njegova vloga vodje volilnega štaba predsedniške kandidatke Barbare Brezigar leta 2002. Očitno je nalogo opravil dobro. Čeprav Brezigarjeva ni zmagala, je v času kampanje z enomestnih odstotkov skočila najprej v drugi krog in nato krepko čez štirideset odstotkov. Še več je pomenilo, da se je v Sloveniji, kjer so bile prave menjave za krmilom redke že v zgodovini, kaj šele od druge polovice 20. stoletja naprej, takrat zazdela sprememba te vrste mogoča.

Profesorju Simonitiju v svojem imenu in v imenu revije *Studia historica Slovenica* ob koncu želim veliko zdravja, pronicljivosti in zanj vedno značilne iskri-
vosti. *Ad multos annos!*

Aleš Maver

Dr., docent
Univerza v Mariboru,
Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino